

Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека

Науково-методичний відділ

*До 70-річчя із часу створення
Української повстанської армії*

Українська повстанська армія: слід в історії

Методично-бібліографічні поради

Тернопіль
2012

УДК 023
ББК 78.381.2

Підготувала: С. П. Юрчик, провідний методист
науково-методичного відділу ТОУНБ
Редактор: Г. Й. Жовтко
Комп'ютерний набір: С. П. Юрчик, провідний методист
науково-методичного відділу ТОУНБ
Комп'ютерна
верстка: В. І. Раківський, завідувач відділу автоматизації
та механізації бібліотечних процесів ТОУНБ
Відповідальний
за випуск: В. І. Вітенко, директор ТОУНБ

У 45 Українська повстанська армія: слід в історії : До 70-річчя із часу створення Української повстанської армії : метод.-бібліогр. поради / Терноп. обл. універс. наук. б-ка, наук.-метод. від. ; підгот. С. П. Юрчик ; ред. Г. Й. Жовтко. — Т. : [б. в.], 2012. — 23 с.

Методично-бібліографічні рекомендації розраховано на бібліотечних працівників ЦБС області. Видання також може бути корисним широкому колу користувачів.

УДК 023
ББК 78.381.2

*Кріс в руках пече вогнем, захлинається.
Бойовий загін УПА разом відбивається.
Тіло зранене болить — в землю проситься.
Соловейко у гаю стоголоситься.
Тож згадаймо подвиг їх — не забудемо,
Недарма пролили кров славні лицарі.
Синьо-жовті прапори в небі носяться,
Притуляю до душі — рани гояться.*

Андрій Ткачук

Незалежна Україна відкриває для себе та світу свою справжню історію. Із забуття повертаються наші визначні діячі, доленосні події, цілі історичні пласти. Правда про них раніше замовчувалася, заборонялася або безсоромно перекручувалася. Чи не найбільше радянський режим намагався стерти пам'ять про героїчні змагання українців за власну державність, зокрема про Українську повстанську армію.

Боротьба УПА стала великою моральною перемогою нашого народу, символом незламності й нескореності його духу. Українські повстанці, не маючи, здавалося б, жодних шансів, протистояли водночас двом потужним тоталітарним системам — нацистській та комуністичній. Але хід історії довів: жертвовність тих, що гинуть за святу справу, ніколи не буває марною. Минули роки, і на руїнах тоталітаризму постала незалежна демократична Україна.

Сьогодні прийшов час віддати належну шану героям. Наш обов'язок — відродити правду про Українську повстанську армію й передати її нащадкам як заповіт служіння Батьківщині.

Істину можна надовго заховати, але неможливо зовсім знищити. І вона повертається до нас у вигляді справжньої історії — багатовікової боротьби за незалежність, у якій кожний наступний період успадковує досвід попередніх визвольних змагань.

Діяльність ОУН, УПА, скерована на встановлення Української самостійної соборної держави, — найбільш яскрава сторінка націоналістичного руху українського народу в ХХ столітті. На цій героїчній боротьбі виховані та ще будуть виховані нові й нові покоління тих, кому належить розбудувати та утвердити країну,

за волю й незалежність якої склали голови десятки тисяч її кращих синів та дочок.

Українська повстанська армія — це армія безіменних. За всіма правилами військової стратегії та партизанської війни солдати мушили носити псевдоніми, і навіть близькі бойові товариші та побратими не знали справжніх імен один одного. Розкривати псевдо можна було лише після смерті. Проте знаходилися й такі воїни, котрі ніколи не дозволяли цього робити, щоб вороги не піддали репресіям членів їхніх родин. Так і гинули вони часто невідомими...

Україна завжди потребує молодих героїв — юнаків та юнок, для яких почуття патріотизму та відданості національній ідеї є дороговказом у житті. Саме такими колись були тисячі молодих чоловіків, які йшли в ряди легіонів українського стрілецтва, розбудовували українське підпілля 20-30-х років, боролися зі зброєю в руках у лавах УПА.

Приклад ровесників Коновальця, Бандери та Шухевича, котрі в жорстоких умовах чужих країн воювали та утверджували українську ідею, показує, що в житті є місце для подвигу. І в теперішній час, навіть на 22-му році незалежності, це також важливо. Бо ми ще не маємо такої держави, за яку боролися відомі та невідомі герої українського спротиву.

На пленарному засіданні Тернопільської облради було прийнято рішення «Про відзначення у 2012 році в Тернопільській області 70-ої річниці утворення Української Повстанської Армії», згідно з яким 2012 рік оголошено Роком УПА.

Готуючись до цієї дати, яку святкуватимемо 14 жовтня, рекомендуємо бібліотекам області взяти участь у підготовці та проведенні заходів із популяризації літератури для сучасного покоління про ті далекі, та незабуті події здобуття незалежності нашої держави.

А для того, щоб у молоді душі посіяти зерно патріотизму й героїзму, необхідно використати різні форми та методи масової роботи, розуміючи, що це саме та справа, яка потрібна майбутнім поколінням.

Вважаємо, що тепер, у незалежній Україні, знайдуться небайдужі люди в кожному селі та місті, які зможуть організувати гідне відзначення 70-річчя із часу створення Української повстанської армії. Такі урочистості в бібліотеках повинні

проводитися спільно з Народним домом «Просвіта» із залученням громадських рухів, організацій, товариств, громадськості населеного пункту, що дасть можливість привідкрити одну з найтрагічніших і найгероїчніших сторінок нашої історії.

Пропонуємо скористатися орієнтовною тематикою заходів:

- *«За Україну, за її волю»;*
- *«За свободу й соборність»;*
- *«Шляхом боротьби та звитяг»;*
- *«Легенда УПА ожила на Тернопільщині»;*
- *«Борці за волю України»;*
- *«Шляхами українських звитяг»;*
- *«Спогади про УПА»;*
- *«Шляхами армії УПА»;*
- *«Нетлінна сторінка УПА»;*
- *«Герої УПА, якими пишаються українці»;*
- *«Нескорені герої визвольного руху»;*
- *«Діяльність Української повстанської армії».*

Відзначаючи 70-річчя із часу утворення УПА, у кожній бібліотеці потрібно оформити **книжкову виставку**, наприклад, *«Борці за волю України»*.

Орієнтовні розділи:

- *Історія про УПА;*
- *Організаційна структура УПА;*
- *Спогади про УПА;*
- *Легенди про УПА;*
- *Українська повстанська армія в поезії.*

Наша героїчна й трагічна історія ще й досі має чимало «білих плям», не все ще з'ясовано, не у всьому є однозначність. Ще й дотепер щодо Української повстанської армії існують дві кардинально протилежні думки: для одних ці юнаки та юнки — герої, для інших — бандити. Але в одній країні не може бути двох історій. Є одна конкретна справедливість. У чому ж тоді суть? Де відповіді на всі гострі запитання? Тож пропонуємо провести диспут на тему *«Якби не було українського націоналізму, чи була б Україна?»*.

Рекомендовані питання для обговорення:

- *Яка участь УПА в національно-визвольній боротьбі українського народу?*
- *Якщо УПА не обмежувалася військовими діями, то вона повинна була створювати свої органи місцевого самоврядування та уряд. Як це виглядало в умовах воєнного часу?*
- *Заради чого можна так існувати, при цьому ще й вести бойові дії?*
- *Чи можна продовжувати боротьбу в безперспективній ситуації протистояння з однією з найбільших армій світу, органами правопорядку та держбезпеки?*
- *Чого хотіла ОУН(б): встановлення власної диктатури чи створення демократичної незалежної України?*
- *Чи всі, хто воював у складі УПА, підтримували ідеї ОУН, чи були й такі, що перебували там з інших мотивів?*
- *Чи існують зараз передумови створення боєдатної організації радикального спрямування, яка зможе жорстко протистояти владі?*

Багаторічна боротьба відібрала життя десяткам тисяч найкращих, найблагородніших синів і дочок України. Це була найбільша та найгероїчніша з усіх національно-визвольних війн. Головна мета — Українська самостійна соборна держава. Давайте вже сьогодні будемо робити щось для майбутнього нашої держави. І, напевно, найголовніше — це виховати достойних громадян. Тому наше завдання потурбуватися про те, щоб молодь знала своїх героїв, прагнула хоч трохи бути подібною на них. Рекомендуємо провести урок мужності на тему *«Захищали Батьківщину»*.

Теми для обговорення:

- *Тарас Чупринка, він же генерал Роман Шухевич. Як мало ще ми знаємо про його життя й діяльність!*
- *Степан Бандера: хто він для українського народу?*
- *Євген Коновалець та Ярослав Стецько на сторінках історії України.*

Окреслюючи перспективи майбутнього, ми повинні вдивлятися в минуле, черпати з нього той безцінний скарб, який не дасть

загубити головне, розчинитися серед дрібних проблем. Кожен із нас повинен ставити себе на місце тих хоробрих наших людей, які ціною свого життя захистили Батьківщину. Пропонуємо провести **скайп-конференцію** на тему «*За Україну, за її волю*», головна мета якої — розкрити діяльність УПА. Для участі варто запросити істориків, науковців, дослідників, учителів, політиків і живих свідків тих доленосних подій та обговорити такі питання:

— ***Початки УПА.***

УПА зродилася зі збройних відділів, які організувалися на Поліссі та Волині в 1942 році для оборони українського населення від насильств німецької влади й червоних партизанів. Спочатку ці збройні відділи діяли під керівництвом чи впливом кількох різних політичних угруповань.

— ***Відношення УПА до ОУН.***

Понад 90 % вищих старшин УПА були членами ОУН. Це сприяло тісній співпраці двох структур. Проте УПА зберегла характер загальнонаціональної, а не групової повстанської формації.

— ***Бойові дії УПА.***

Період найзапекліших боїв з окупантами припадає на 1944 рік. Найбільший із них відбувся 24 квітня 1944 року поблизу села Гурби на Волині, де п'ять тисяч вояків були оточені військами НКВС у кількості 30 тисяч чоловік. Один із останніх великих боїв проти німців відбувся 9 липня 1944 року на горі Лопата в Карпатах.

— ***Чи зміг би я так захищати свою Батьківщину?***

Для студентської молоді та всіх бажаючих рекомендуємо провести ліричну сповідь на тему «*Життя та молодості цвіт*», учасниками якої стануть живі свідки подій визвольної боротьби, котрі побачене та пережите відобразили в картинах, віршах, піснях тощо.

У бібліотеках пропонуємо організувати **виставку світлин**. Таким чином, за допомогою мови фотографій, можна доступно розповісти про УПА, джерела її виникнення, історію розвитку, осіб, які її творили, глянувши у вічі тим юнакам і дівчатам, котрі понад півстоліття тому проливали кров за наше майбутнє.

Пропонуємо організувати зустріч трьох поколінь за круглим столом на тему *«Захищали Батьківщину»*, мета якої — до кожного донести правду про Українську повстанську армію, з'ясувати, ким були воїни УПА та на яку пам'ять вони заслуговують.

З упровадженням новітніх інформаційних технологій історію УПА, України можна розкрити за допомогою віртуальної історичної панорами *«Українська повстанська армія: історія нескорених»*.

Подаємо адреси сайтів, на яких можна знайти інформацію про УПА:

- oun-upa.org.ua;
- sbu.gov.ua/sbu/doccatalog/document;
- users.bit.te.ua/studio/upa/aboutuk.htm;
- tim.net.ua/upa/upauk.htm;
- uk.wikipedia.org/wiki/Українська_повстанська_армія;
- ukr-film.ucoz.ua/Фільмотека_українця/filmi_pro_upa/4;
- umoloda.kiev.ua/number/1639/163/57791;
- www.users.bit.te.ua/studio/upa/aboutuk.htm;
- www.tim.net.ua/upa/upauk.htm;
- www.istpravda.com.ua/columns/.../59120/;
- www.pravda.com.ua/news/2011/.../683632;
- neskoreni.lviv.ua/nomer/3363;
- zz.te.ua/volynski-rehionaly-za-oun-upa-a-ternopilski/;
- www.archives.gov.ua/News/Arch-Doc.php;
- uk.wikipedia.org/wiki/Історія_Тернопільської_області;
- www.archives.gov.ua/News/Arch-Doc.php;
- zallibrary.hmarka.net/start/link/290.html;
- www.yl.edu.te.ua/vexhib.aspx?res_xml=Vexhib/upa.xml.

До 70-річчя із часу створення Української повстанської армії

«Нас весна не там зустріла»

(сценарій)

Дійові особи:

Ведучий I

Ведучий II

Читець I

Читець II

Сцену прикрашено жовто-блакитним прапором із зображенням тризуба. З обох боків висять вишиті рушники. Ведучі в українських національних костюмах.

Ведучий I: Весна того року прийшла із запізненням, але теплою, із частими дощиками, які чергувалися із сонячними ясними днями. Уже цвіли вишні, черешні, а яблуні, набравши бруньки, чекали своєї пори.

Весна 1941-го, як завжди, радувала, веселила все, що жило на планеті Земля, крім тих, до кого постукала війна. А завітала вона до кожного будинку, принісши із собою лихо: матері втратили своїх синів, дружини — чоловіків, діти залишилися без батьків. Тисячі людей пройшли крізь горно війни, витерпіли жахливі муки, але вистояли й перемогли. І живі ще вони — ті, котрі в найзапекліших боях захищали Батьківщину. І спогади про ті страшні часи для них — найсумніші, хоча зринають у пам'яті й згадки про мужність духу, дружбу та вірність...

Ведучий II: Українська повстанська армія відіграла важливу роль у боротьбі українського народу за незалежність. Вона стала тією військовою силою, яка не підкорювалася диктаторському режимові СРСР. Важкий тягар ліг на плечі чоловіків-воїнів, але не легшою була й доля жінок. Незважаючи на трагедію війни, люди зберігали та цінували духовність, повагу, почуття...

*За свій народ і долю,
За незалежність його й волю
Ми воювали в армії УПА,
За нове і щасливе життя,
Окраєць хліба порівну ділили,
Вільну неньку-Україну бачити хотіли,*

*Про нашу весну і кохання,
Про перші поцілунки і страждання,
За час суворий і пекельні муки
Розкажуть наші діти і онуки!*

Л. С. Косинська

Ведучий І: Одне з найпрекрасніших почуттів — це кохання... Кожному закоханому здається, що до нього ніхто так не любив, що його кохання особливе, найбільше, найщиріше й на все життя. Це справедливо, тому що любов — дуже особисте почуття, і в кожного своє.

Війна нікого не питала про вік, бажання, сподівання, мрії... Вона прийшла зненацька й захопила у свій вир чоловіків, жінок, дітей, старших людей. Захопила вона і юного студента. Він сам обрав долю, пожертвував своєю молодістю та красою, принципами й усім життям заради Неї. Його можна назвати патріотом своєї країни, народу та людиною з великої букви. Він — чоловік, який не втік із поля бою та наполегливо йшов до Неї. Хто ж Вона, ця незнайомка? Хто герой сюжету?

Читець І: *Прощавай!
Прощавай! Писатиму, допоки зможу,
Побачити ще раз тебе я хочу!
Коли вернусь, не знаю я,
Але тебе одну кохаю.
Не плач, кохана, я повернусь,
Бо знаю, як ти мене кохаєш.
Я знаю, боляче тобі.
Прощатись зараз важко і мені.
Ну годі, годі, ти не плач, прошу!
Лишень я зможу, так одразу ж напишу.
Йду ненадовго, тільки ти чекай,
Я захищу Вітчизну й рідний край.
Прощай!
І тихим кроком він пішов...
Вона ще довго плачучи сиділа,
Душа кричала і боліла...
Вже сонечко зайшло за небокрай.
І в пам'яті одне лиш слово «Прощавай!».*

(Звучить пісня «Була весна»).

Була весна

*Була весна кругом і в серці,
Пора, як хочеться любить,
Хилилось небо над землею,
Кохалась з зеленню блакить. (Двічі)
П'яніли квіти від кохання,
Зітхали повними грудьми.
Пташки кохались і співали,
Співали і п'яніли ми. (Двічі)
Недавно ми кохались, люба,
Була палка й жагуча ти,
Але кликнула мене інша,
І ти сказала: «Що ж? Іди!» (Двічі)
Ми попрощались, розійшлися...
«Вкраїно, я до тебе йду —
Тобі життя моє і сила,
Тебе здобуду чи впаду!» (Двічі)
Була війна — кругом змагались,
Пора, як хочеться так жити,
Здригалось небо із землею,
Горіла зелень і блакить. (Двічі)
Кати п'яніли, лютували,
Ми ж: «Слава!» — повними грудьми,
І били ворога й співали...
Впивались боротьбою ми. (Двічі)*

Ведучий II: Здавна поруч з любов'ю йде розлука. Іноді розлука закоханих буває вічною, і тоді залишаються легенди про невмируще кохання. А інколи закоханим доводиться розлучатися на певний час. І летять листи зі словами кохання, вірності, ніжності: «Чекай мене, і я повернуся. Тільки сильно чекай».

Читець II:

*Він сказав: «Зачекай, зовсім скоро все має скінчитися,
Я до тебе верну, тільки вірно і палко кохай,
Із криниці страждань не дозволяй ти нікому напиться,
Навесні з перемогою вже на ганку мене виглядай.
Я пройду крізь тумани, крізь хащі, крізь бурі і віхоли,*

*Попри грім, попри кулі, багнети та дим,
Щоб тебе, моя любая ластівко, втішити,
Щоби жить нам сто літ на землі та на радість усім.
У долоні твої, що мені святий хліб простягають,
Покладу я барвистих, духмяних, весняних квіток,
Не ходи між жінок, які чорні хустки одягають,
Бо чекає на тебе, кохана, весільний вінок...».
Боронить рідний край від фашистів, «совєтів», запродавців
Йшли вони вояками в повстанський загін,
Скільки їх полягло у лісах, у болотах, бандерівців,
Пролунав вже за ними поминальний печаль-передзвін...
А вона щовесни на порозі ще довго чекала,
В ліс вглядалась, чекала з криївок вістей,
І щороку у скриню, де придане, щось докладала,
І чекала, чекала, чекала весільних гостей...*

О. Шевчук

Ведучий І: Боець у мокрому, холодному окопі вірив, що кохання його подруги, дружини врятує від ворожої кулі. З такою вірою легше було йти в атаку, перемагати ворога й переносити тягарі війни. А потім разом святкувати перемогу й торжество кохання над смертю.

*Я стою із рушницею в полі,
Не один — я з братами стою.
Не було в Україні щоб горя —
Всі ми разом йдемо на війну.
Захищати сестру і кохану,
Матір, край рідний мій захищать.
Заслужити щоб честь і пошану,
Щоб нащадкам війни вже не знать.
Ми всі до УПА попрямуєм,
Український наш герб візьмемо,
Україну від всіх відвоюєм,
Щоб тут мирно і вільно було.
Захистим наше сонце і небо,
Не зганьбим нашу славу і честь.
Нам розпуки страшної не треба,
Ми самі понесемо наш хрест.
Подолаємо разом всі лиха,*

*Україну увись піднесем.
Знаєм-бо: лиш покличеш ти тихо —
Брат прийде і підставить плече.
Тож давайте всі разом, народом,
Волю й честь Україні вернем.
І відступлять всі біди й незгоди —
Ми ж бо гордо наш прапор несем!*

Інна Гавриленко

Ведучий II: Двоє молодих закоханих людей з неймовірною ніжністю та чистотою почуттів дивляться один на одного. Можливо, це їх остання зустріч. Вона — проста селянська дівчина, яка заради своєї сім'ї та Батьківщини готова на все. Він — воїн УПА, який став на захист свого знедоленого народу. Розлука неминуча. На даний момент нікому з них невідомо, що ж трапиться далі, які подарунки приготувала їм доля.

Читець I: *Не йди, прошу тебе, не йди,
Не покидай мене одну.
Не залишай на самоті!
Серед пострілів гармат,
Серед смерті і плачу,
Серед самотності та болю,
Я прошу, не залишай!
Адже я люблю тебе, люблю...
Твої безмежно чисті очі, твої вуста
Мене взяли в полон.
Сильними руками
Ти обіймав мене щосили,
Не відпускав, не покидав на жодну мить,
А тепер лишаєш напризволяще,
Ідучи в бій заради волі і незалежності народу.
«Не відпущу, не відпущу!» — кричала я
Крізь сльози, а ти казав: «Я повернусь».
Я серцем чула, що востаннє ти зі мною,
І думки про смерть твоєю мене
Не полишали.
Віддавши хустку на прощання,
Впала додолю.
Благала Бога берегти тебе!*

Ведучий I: Дівчина — символ ніжності й сили водночас, вірності та віри в краще. хлопець уособлює незалежність, мужність, стійкість, патріотизм. Вони обоє юні, кохають один одного та вірять, що знову прийде весна, але не така, а весна перемоги...

Ведучий II: З боку дівчини буває весна, цвітуть квіти, росте зелень, розвіюється туга й смуток. А з боку хлопця — важка, холодна крига, безкінечна зима, важкі роздуми та безвихідь. Що поєднує цих двох молодих людей? Звичайно, кохання! Спільна віра бути вільними, сподівання на краще життя. Проводжаючи в тяжку дорогу, дівчина ділиться з коханим, можливо, останнім шматочком хліба та щиро вірить, що її зусилля не марні. Без сліз вони обіцяють одне одному кохати вічно та йти до перемоги, не забуваючи про щирість почуттів. Хочеться вірити, що вони зустрілися знову... З перемогою, щасливі, здорові. І це було обов'язково навесні!

Читець:

*Вони стрінуться незабаром.
Сорок весен, як мине війна.
Йтиме старенька базаром.
Площею йтиме вона.
І на устах усмішка
Зацвіте ясно-сумна,
Коли пам'ятникові нишком
В очі погляне вона.
А у небі просторім
Сонце — як хліба калач...
...Падатимуть вночі зорі
У її тихий плач.*

Юлія Костюкевич

(Хор виконує пісню «Повіяв вітер степовий»).

Повіяв вітер степовий

*Не плач, дівчино, не тужи,
Голубко сизокрила,
Не вернеться вже милий твій,
Сира земля накрила.
Він був ще хлопець молодий,
Пора була кохати,
Він впав, мов той сухий листок,*

*І мусить там лежати.
Заплаче мати не одна,
Затужить чорнобрива,
Впав в бою не один козак,
Сира земля прикрила.*

Ведучий I: Шановні гості сьогоднішнього свята, пропонуємо вашій увазі історії кохання, написані учасниками тих страшних доленосних років.

Весна 1943 року... Весна, яка запам'ятається всім надовго. Тоді, ще молодий, Микола тільки дізнався про те, що він потрібен своїй країні. Хлопець не хотів покидати близьких, коханих людей, але Батьківщина потребувала його допомоги. Коли його кохана Катерина почула цю звістку, вона довго плакала, боячись втратити свого милого.

Ведучий II: Ось і настав той час, коли Микола та ще декілька хлопців із його села мусили відправлятися на війну. Катерина збрала йому речі й пішла проваджати. От і прибув їхній потяг. Микола, поцілувавши кохану, промовив їй: «Чекай, я скоро повернуся!». Від таких слів вона ще більше плакала. Хлопці сіли в потяг, він почав повільно їхати. Але в цю мить час ніби зупинився. Дівчина дивилася на Миколу й не відпускала його своїми очима. Вона дивилася й дивилася в його сині очі. Потяг уже був дуже далеко, але Катерина все ще згадувала слова: «Чекай, я скоро повернуся!».

Читець I: *Я вернусь. Як вертається знову весна,
Оживає, квітує, буяє.
Може, в мріях твоїх, а можливо, у снах,
Я вернусь, бо кохана чекає.*

*Подивись навкруги, як квітує земля,
Як природа весну зустрічає.
Так розквітне колись Україна моя,
Оживе і, як сонце, засяє.*

*Але нині розлука нас жде й боротьба,
Україна чекає на сина.*

*І хай серце твоє не полонить журба,
Коли навіть в бою я загину.*

*І тоді я вернуся в ключі журавлів,
Що вертають весною додому,
У хрещатім барвінку, в цвітінні садів,
І у сяйві небес голубому.*

*Я вернусь, як розквітне Україна моя,
Як розправить могутнії крила,
Заспіває про те, що не вмерла вона,
Що жива її воля і сила.*

М. І. Мельничук

*(Звучить тиха, милозвучна музика, на сцену виходить
читець).*

Читець II: Десь високо-високо у верхівках сосен заплуталося сонце й не могло пробитися навіть тоненькими гострими промінцями до лісової стежини...

Вона йшла далі... До просторої галявини, над якою височіли дуби та сосни. Його ще не було видно, але Вона знала, що Він там є, Він повинен там бути... Та й справді, ось крізь дерева вже стало помітно перші проблески світла. Вона повернула направо та вийшла на зелену галявину. На ній сидів Він. Відклав зброю та «мазепівку» убік і читав... Читав книгу... Його очі світилися тією дитячою, ще шкільною безпорадністю, яку Вона ще тоді полюбила.

Добре пам'ятають того сіроокого, чорнявого, веселого хлопчика вчителі, однокласники, товариші. Тепер він — студент першого курсу... Лише рік провчився в ремісничому училищі та й пішов воювати... Став сміливим, відважним, самовідданим, кмітливим воїном УПА. Йому так личить і цей солдатський мундир, і «мазепівка»... Епізодів з Його бойового життя вистачить на кількатомну книгу-розповідь. А Він, герой, у кожному з них буде безстрашний, поміркований, тонкий у розрахунках, невтомний, щедрий у дружбі, вірний у коханні... І навіть у час відпочинку після бою Він читає книгу, яка втілює в собі всю історію поривів думок, невпинну боротьбу за свободу та прекрасне майбутнє... Він вчиться сам...

...Навколо були його бойові побратими. А Вона просто хотіла бути поряд, бачити Його, і чекала, не підходила, а просто завмерла й мовчки дивилася... Бачила перед собою справжнього студента на великій виставі війни, а війна — річ жорстока... Не так уже й легко стояти на сторожі мирного неба та спокійного сну, але в Нього є знання, майстерність, набуті спостережливостю, є могутні переконання в тому, що Він переможе й залишиться живим, пройшовши через тисячу смертей, і увійде в безсмертну книгу під назвою «Історія». Його вивчатимуть, згадуватимуть. Про Його подвиги пам'ятатимуть студенти всіх поколінь...

Читець І: *День, рік гортаю старі чорно-білі фото,
І знову смієшся, ти там, як завжди, смієшся.
І серце вистрибує дико, як в перше і восте,
Бо ж справді не знаєш, що завтра у вічність зірвешся.*

*Гортаю листи... Можливо, сьогодні востаннє,
Можливо, не знаю і просто жахливо не хочу.
Ти будеш живий, доки я пам'ятаю мовчання.
І доки я бачу ввісні твої рідні і карі очі.*

*Без тебе просто нестерпно і дуже важко,
Гортаю хвилини, шукаю останню сторінку.
Як ти і просив, посадила я білі ромашки
Над вічним домом твоїм, місцем спочинку.*

*Чекаю весну, поринаю в минуле з тобою,
І запах конвалій рятує від шуму світу.
Ти їх дарував, зробивши мене рабою,
Вже друге століття я млію від їхнього цвіту.*

М. Самборська

Ведучий І: Пропонуємо вашій увазі сценку «*Чекай мене*».

Автор: Ліс стояв прозорий і тихий, ніби завмер у передчутті чогось. Дівчина пробиралася ледь помітною стежкою, обминаючи примерзлі калюжі в тіні дерев. Раптом почула неголосний знайомий посвист. Зупинилася, роззираючись. З-за дерева вийшов юнак у брунато-сірій шинелі з автоматом напихваті. Дівчина злякано глипнула, але зауваживши форменну кашкетку, заспокоїлася. Свій.

Хлопець закинув автомат за спину.

Василь: Галинко! *(покликав, бажаючи впевнитися, що це саме та, яку чекав, і та, котра чекає його).*

Галя: Василечку! *(дзвінко скрикнула дівчина й поспішила назустріч хлопцеві).*

Автор: Вони зупинилися близько-близько одне від одного та враз знітилися, спустили додолу очі.

Галя: Живете у лісі... як звірі... Як на звірів на вас полюють. Що ви їсте?.. Ось я тобі хліба принесла.

Автор: Вона розгорнула хустину, повіяло духом свіжоспеченого хліба. Хлопець аж заплющився, притулився губами, щокою до буханця.

Василь: Теплий ще...

Галя: Рано мати напекла.

Василь: Галочко ти моя.

Автор: Хлопцева долоня торкнулася дівочої щоки. Галина зашарілася з несподіваної ласки. Не знала, що й казати.

Василь: Як там у селі? Як мама, сестри?

Галя: Нічого, слава Богу, ніхто не знає, що ти тут. Їх не чіпають...

Автор: Раптом припала до хлопця, обвила руками.

Галя: Коби скорше все скінчилось!.. Страшно... От підеш ти зараз, а я чекатиму... Вдень, а більше — вночі... Як зачую десь гуркіт, стрілянину, так і серце завмирає... Вся тремчу: може, ти ТАМ...

Автор: Хлопець випростався, взяв Галинку за плечі.

Василь: Нічого, Галочко, хай вони тремтять, хай вони бояться... Іроди, паскуди... Били і битимемо їх. Не буде їм тут спокійного життя!

Автор: Раптом якийсь звук насторожив хлопця.

Василь: Мене кличуть. Бувай, Галочко.

Галя: Ти в похід? Чи побачимось ще?

Василь: Аякже! Почуєш про нас!

Автор: Він уже ішов, завзятий, рішучий, безстрашний вояк. Нараз обернувся...

Василь: Не плач, Галинко, пташко моя! Чекай мене!

Автор: Василь зник між деревами, злився із сіро-брунатним передвесняним лісом. Розчинився в яскравому промінні сонця, що піднялося над лісом і щедро поливало його світлом. Дівчина стояла та вслухалася у велику тишу, наче хотіла ще почути Василевий голос.

Нараз вгорі дзвінко озвалася синиця: ці-цінь, ці-цінь. Наче маленький ковалик бив у золотий дзвіночок. Дівчина усміхнулася.

Василь: Чекай мене!

Галя: Чекаю. Чекаю Весну...

Читець II:

*Четверо друзів ідуть воювать,
Сонце освітлює шлях щохвилини,
Разом із сонцем їх не здолать.
Небо і сонце — стяг український,
А на сторожі — вірні сини.
І не лякає шлях їх тернистий —
За волю боротися будуть вони.
Темрява страшна їх не здолає,
Світло покриє весь морок нічний.
Серце гаряче у грудях палає,
До волі покликав їх голос гучний.*

Владислав Мартинчук

Ведучий II: Пройшли роки. Україна стала вільною й незалежною державою, знову має регулярну армію, яка присягається їй на вірність, клянеться її захищати. Ми низько схиляємо голови перед священним подвигом Української повстанської армії.

Просимо вшанувати хвилиною мовчання світлу пам'ять членів УПА, полеглих за волю і незалежність України.

Дякуємо за увагу!

Література

Галаса, В. Наше життя і боротьба : спогади / В. Галаса. — Л. : Мс, 2005. — 256 с. : іл.

Гонтарська-Макейчук, З.-К. З вірою в серці : спомини про пережите / З.-К. Гонтарська-Макейчук. — Л. : Мс, 2006. — 223 с.

Дмитрук, В. Вони боролися за волю України. У 3 т. Т. 3. (Участь ОУН і УПА у національно-визвольній боротьбі українського народу в 1941—1956 рр. за матеріалами Волині та Полісся) / В. Дмитрук. — Луцьк : Волин. обл. друкарня, 2006. — 401 с. : фотогр.

Жулковська, О. У нас нема зерна неправди за собою. У 4 кн. Кн. 4 / О. Жулковська. — Т. : Терно-граф, 2011. — 128 с.

Іваненко, В. ОУН і УПА у Другій світовій війні: проблеми історіографії та методології : монографія / В. Іваненко, В. Якунін. — Д. : Арт-прес, 2006. — 423 с.

Іванченко, В. Квітка у червоному пеклі : Життєвий шлях Людмили Фої / В. Іванченко. — Л. : Літопис УПА, 2009. — 128 с.

Іщук, О. Життя та доля Михайла Дяченка — «Марка Боеслава» / О. Іщук. — Л. : Літопис УПА, 2010. — 140 с. — (Події і люди ; кн. 9).

Іщук, О. Молодіжні організації ОУН (1939—1955 рр.) / = Youth organizations within the OUN (1939 — 1955) О. Іщук ; ред. П. Потічний. — Л. ; Торонто : Літопис УПА, 2011. — 942 с. — (Літопис УПА ; бібліотека; — т. 11).

Кичук, Г. Розстріляна юність : біогр. повість / Г. Кичук. — Т. : Лілея, 2006. — 296 с.

Кучерук, О. Рико Ярий — загадка ОУН : зб. наук. праць / О. Кучерук. — Л. : Піраміда, 2005. — 212 с.

Легкий, П. Лицар нескореної України : розповідь про неситного провідника Коломийського окружного проводу ОУН — УПА Бориса-Григорія Легкого / П. Легкий ; ред. П. Ктитор. — Друге, доповн. вид. — Т. : Джура , 2010. — 244 с.

Літопис Української повстанської армії : у 50 т. / відп. ред. Й. Потічний. — Торонто ; Л. : Літопис УПА. — 1980—2010. — 50 т.

Мизак, Н. За тебе, свята Україно : [у 7 кн.]. — 1998. — 2011.

Кн. 4 : Буцацький повіт у визвольній боротьбі ОУН, УПА / Н. Мизак. — Чернівці : Букрек, 2004. — 397 с. : фотогр.

Кн. 5 : Кам'янець-Подільська область у визвольній боротьбі ОУН, УПА / Н. Мизак, В. Горбатюк ; Дослідний ін-т «Студіум». — Чернівці ; Хмельницький ; Торонто : Букрек, 2006. — 349 с. : фотогр.

Онишко, Л. «Нам сонце всміхалось крізь ржавії ґрати...» : Катерина Зарицька в українському національно-визвольному русі : монографія / Л. Онишко. — Торонто ; Л. : Літопис УПА, 2007. — 912 с. — (Літопис УПА. Бібліотека ; т. 8).

Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія : Фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА / НАН України, Ін-т історії України. — 3-тє стер. вид. — К. : Наук. думка, 2005. — 70 с.

Пукач, В. За свободу і соборність : Боротьба Української Повстанської Армії на Тернопільщині : Головний командир УПА Роман Шухевич — людина-легенда / В. Пукач, І. Олещук. — Т. : Новий колір, 2007. — 56 с.

Світло душі родини Левицьких / упоряд. М. Прокопець. — Л. : Літопис УПА, 2011. — 128 с. — (Літопис УПА. Події і люди ; кн. 17).

Стародубець, Г. Генеза українського повстанського запілля : монографія / Г. Стародубець. — Т. : Підручники і посібники, 2008. — 464 с.

Турчин-Оберишин, Е. М. Шлюб у підпіллі / Е. М. Турчин-Оберишин. — Т. : Терно-граф, 2009. — 164 с.

Янів, В. Шухевич — Чупринка людина і символ : доповідь на Жалібній Академії в Мюнхені 19 листоп. 1950 / В. Янів. — Мюнхен : Молоде життя, 1950. — 16 с.

* * *

Божко, О. І. Повстанська армія України (осінь 1918 р.): створення, організаційна структура, склад / О. І. Божко // Український історичний журнал. — 2009. — № 4. — С. 107—129.

Ґоґун, О. Дії УПА проти 16-ї піхотної угорської дивізії / О. Ґоґун, К. Александров // Визвольний шлях. — 2004. — Кн. 6. — С. 79—82. — (Історія визвольного руху).

Захарків, І. («Артем») Щоденник курсанта старшинської школи УПА «Олені» / І. Захарків («Артем») // *Визвольний шлях*. — 2004. — Кн. 3. — С. 65—78. — (Архіви)

Лісовий, В. Спогади / В. Лісовий // *Сучасність*. — 2003. — № 5. — С. 127—145 ; № 10. — С. 95—117 ; 2004. — № 1. — С. 98—119.

Павличко, Д. Історія : поезія / Д. Павличко // Київ. — 2010. — № 1. — С. 5—6.

Панченко, О. У вирі визвольних змагань : слово про Дарію Ребет / О. Панченко // *Політика і час*. — 2004. — № 2. — С. 87—96.

Плугатор, Г. Стилістична роль метафори в героїчній поезії УПА / Г. Плугатор // *Визвольний шлях*. — 2004. — Кн. 3. — С. 36—42.

Посівнич, М. Роман Шухевич (1907—1950) : біогр. нарис / М. Посівнич // *Визвольний шлях*. — 2004. — Кн. 3. — С. 48—53. — : фотогр. — (Постаті).

* * *

Вергун, К. Знищені, але нескорені : [про вшанування пам'яті загиблих в останньому бою збройного підпілля УПА] / К. Вергун // *Свобода*. — 2011. — 20 квіт. — С. 4 : фотогр. — (Сторінками історії).

Пилипенко, Т. «Нація, яка не забуває своїх героїв, ніколи не загине» : [про вшанування пам'яті героїв останнього бою збройного підпілля УПА на Бережанщині] / Т. Пилипенко // *Вільне життя*. — 2011. — 20 квіт. — С. 2.

Українська повстанська армія: слід в історії

Методично-бібліографічні поради

Підготувала:	С. П. Юрчик, провідний методист науково-методичного відділу ТООУНБ
Редактор:	Г. Й. Жовтко
Комп'ютерний набір:	С. П. Юрчик, провідний методист науково-методичного відділу ТООУНБ
Комп'ютерна верстка:	В. І. Раківський, завідувач відділу автоматизації бібліотечних процесів ТООУНБ
Відповідальний за випуск:	В. І. Вітенко, директор ТООУНБ

Підписано до друку 30.07.2012. Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Schoolbook. Друк офсетний. 1,40 ум. др. арк., 0,82 обл.-вид. арк.

Наклад 30 примірників

Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека
б-р Т. Шевченка, 15, м. Тернопіль, 46000. Тел. (0352) 52-52-64 www.library.te.ua